

Світлана Кулічова

РОЛЬ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

«Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті» та Державна програма «Інформаційні та комунікативні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки» орієнтує вищу школу на широкий спектр упровадження інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на оновлення змісту, форм і методів навчання. Відтак ефективна діяльність учителя музики в контексті сучасних досягнень світової педагогічної науки і розвитку інформаційного суспільства немислима без використання новітніх комп'ютерних технологій [1, 45].

Одним із важливих чинників, які в сучасних умовах впливають на формування професійних якостей учителя, є глобальна інформатизація, її упровадження у навчальний процес є важливою умовою модернізації педагогічної освіти. У свою чергу, це вимагає, з одного боку, постійного пошуку нестандартних дидактичних, методичних і технологічних рішень, з іншого – індивідуально-педагогічної взаємодії. І хоча навколо інновацій у музичній освіті відбувається активна дискусія щодо того, чи сприяє застосування комп'ютера розкриттю творчих можливостей студентів, чи не позбавляє він їх живого спілкування зі справжніми шедеврами музичного мистецтва, цей процес набуває дедалі ширшого розповсюдження.

Новітні технології, які сьогодні активно застосовуються у практиці фахової підготовки вчителя музики, уможливають поєднання дидактичних функцій комп'ютера із традиційними засобами навчання, збагачення і наповнення навчального процесу новими формами роботи.

Використання комп'ютера в цьому процесі змінює співвідношення методів, форм, засобів навчання. Це призводить до зміни обсягу і змісту навчального матеріалу; введення алгоритмізації вирішення тих чи інших навчальних завдань; поглиблення предметної сфери шляхом моделювання чи імітації явищ і процесів за допомогою діалогової взаємодії, компресії інформації, логічної і стилістичної її обробки; використання інструментальних програмних засобів із метою розвитку логічного, наочно-образного мислення, а також формування вербально-комунікативних і практичних умінь; появи великої варіативності видів навчальної діяльності; забезпечення індивідуальної і диференційованої роботи з навчальним музичним матеріалом; розширення сфери самостійної творчої діяльності.

Результатом розвитку інформаційних технологій стало акцентування особистісно зорієнтованого підходу у навчанні. Його нагальна потреба зумовила спрямування педагогічного процесу з обміну інформацією «студент – викладач», «студент – колектив», «студент – навчальний посібник»

на усвідомлення необхідності та початку роботи над проблемою обміну інформацією «студент – комп'ютер». Починає унаочнюватися перетворення комп'ютера із засобу спілкування на об'єкт спілкування [3, 110–111].

У такий спосіб визначається тенденція включення в усталений особистісно зорієнтований підхід до навчання знань, умінь та навичок, розробки методів та методології обміну інформацією майбутнього вчителя музики з комп'ютером. Проблема такої взаємодії на рівні «нової свідомості», «нового мислення», «нових партнерських стосунків» не нова, адже у свій час нею займалися М. Сенченко, Ф. Рибаків, Е. Семенюк, Г. Смолян; Б. Гершунський, М. Жалдак, Ю. Машбіц, Н. Морзе, О. Тихомиров (методологія і теорія комп'ютеризації освіти); Т. Гергей, М. Горський, В. Ляудіс, Н. Тализіна, С. Юдін (обґрунтування психолого-педагогічних засад організації навчально-виховного процесу з використанням інформаційних технологій). Можна вважати, що вона лише наближається до свого вирішення.

Незаперечним є факт, що сучасний науково-технічний прогрес відкриває нові можливості для взаємодії людини з комп'ютерним світом і сприяє тим самим розширенню її світогляду, розвитку інтелекту, формуванню системи знань, пристосованої до різних галузей практичної діяльності, а також створює умови для творчої орієнтації особистості у світі інформації. Водночас проблема реалізації дидактичних можливостей комп'ютера є предметом численних наукових досліджень, які проводяться у багатьох напрямках.

У цьому переліку проблема ефективності навчання із застосуванням комп'ютерів як засобу керування навчальною діяльністю студентів мистецьких факультетів досить складна і багатопланова, адже саме вона значною мірою залежить від того, чи вдасться її реалізувати в реальному навчальному процесі.

Водночас методика навчання за допомогою комп'ютерної техніки обов'язково повинна враховувати вплив особливостей комп'ютерної інформації, в тому числі й комп'ютерної музики, на психіку; психологічну структуру інформації, феномен її наочності; вдосконалення навчального процесу за допомогою комп'ютерних інформаційних технологій та їх розвиток.

Що ж ми розуміємо під термінами «комп'ютерна музика» і «музичні комп'ютерні технології навчання»? На думку В. Каменського, термін «комп'ютерна музика» в наш час можна віднести до всієї музики, у створенні або реалізації якої використано комп'ютерну техніку, тобто цей термін можна застосувати як щодо творів, партитура яких створена за допомогою комп'ютера, так і до композицій, звукова реалізація яких виконана комп'ютером. До комп'ютерної музики належать також інструментальні твори, скомпоновані з застосуванням комп'ютера, твори, які використовують звуковий матеріал, створений комп'ютером, і, врешті, твори, безпосередньо написані з використанням комп'ютерних програм або навіть вико-

нані за допомогою комп'ютера [2, 54].

Сьогодні комп'ютер значно розширює межі музично-творчої діяльності майбутніх учителів музики: від створення власних композицій, аранжування творів, роботи з «віртуальним оркестром» до можливостей здійснення якісного цифрового звукозапису, реставрації старих фонограм, а також багатоканального зведення, запису звукових компакт-дисків, нотного набору, верстки музичного матеріалу тощо.

Сучасний комп'ютер може замінити такс обладнання, як багатоканальний магнітофон, мікшерний пульт, ревербератори, модулі звукової обробки, синтезатори, семплери тощо. Музичні комп'ютерні програми дозволяють транспонувати стрій інструментів, гнучко керувати темпом, рівнем гучності, реверберації; працювати як із цифровим так і аналоговим сигналами.

Важливого значення набувають і музичні комп'ютерні технології навчання, які в загальному розумінні представлені як системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння музичних знань, із урахуванням комп'ютерних технологій, людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти. Музичні комп'ютерні технології розглядаються і як комплекс сучасних дидактично-методичних комп'ютерних програм, засобів обробки, збереження, передачі та відображення музичної інформації, яка використовується при сприйманні, виконанні та творчості й використовується відповідно до закономірностей навчально-виховного процесу. З одного боку, вони є предметом навчальної діяльності, з іншого – знаряддям професійної діяльності майбутнього вчителя музики.

Передавання знань є складовою людської діяльності, тому застосування новітніх комп'ютерних технологій у галузі освіти зумовлене двома чинниками. З одного боку, це необхідність підготувати учня до його майбутнього робочого місця, а з іншого – необхідність більш ефективного передавання знань, тобто максимального поліпшення і полегшення роботи вчителя.

Необхідною умовою комп'ютеризації освіти є готовність педагогів до використання нових технологій навчання в процесі передавання знань, Ідо означає постійну, неперервну самоосвіту. Між тим, вибираючи комп'ютер для навчальних цілей, слід добре усвідомлювати ті цілі, які до того ж змінюються із розвитком самого суспільства. Скажімо, на початку комп'ютеризації головна мета була сформульована таким чином: «Програмування – друга грамотність». Час минав; почали з'являтися так звані педагогічні програмні засоби (ППЗ), і було сформульовано іншу мету: «Комп'ютерна грамотність», що передбачало вивчення основ програмування. Згодом стало зрозумілим, що за умов інформатизованого суспільства в цьому абсолютно немає потреби. Замість цього суспільство висунуло

такі завдання:

1) інформатизація суспільства. Це означає, що в будь-якому навчальному закладі (від школи до вищого закладу освіти III–IV рівнів акредитації) педагоги та учні повинні мати доступ до «електронної» інформації з предмета, що вивчається;

2) інформаційна культура. Це передбачає, що викладачі володітимуть методами пошуку необхідної інформації, матимуть певний рівень культури для відбору інформації, навчатися її переробляти та пропонувати учням у друкованому вигляді;

3) гуманізація освіти через інформатизацію. Такої мети можна досягнути з появою мультимедійних комп'ютерів, за допомогою яких можна подати не тільки текстову, а й графічну, аудіо- та відеоінформацію, а також із розповсюдженням таких програмних продуктів, як комп'ютерні енциклопедії, електронні книжки, довідники з музичної літератури тощо.

Нині необхідність використання сучасних комп'ютерних засобів у навчальному процесі є незаперечним фактом. Проте постає актуальна проблема, як реально підвищити ефективність навчання в його головних видах? Це пов'язано з відносно повільною та тривалою трансформацією сучасної освіти, яка неминуче відставатиме від прогресу технічних засобів. Вирішальним моментом у цьому питанні є позиція викладача. Спробуємо її зрозуміти.

Звичайно, у кожного педагога є апробована методика викладання; він витрачає не так багато часу на підготовку до занять. Раптом, у нових умовах, від нього вимагають змінити стиль роботи, почати працювати на комп'ютері.

Отже, якщо викладач вирішить залучити комп'ютер до навчального процесу, він буде змушений витрачати значно більше часу на підготовку до занять, причому не вдома, у комфортній обстановці, а в навчальному закладі, за допомогою фахівця з інформатики.

Тому, природно, постає питання про підготовку педагогів до використання комп'ютера ще в інституті або університеті, і не тільки вчителя математики та основ інформатики, а й учителя музики.

Узагальнюючи вищезгадані проблеми, можна зробити висновок, що будь-який технічний засіб навчання, в тому числі й комп'ютер, може давати вагомі результати в навчанні лише тоді, коли з'являються покоління педагогів, які готові і бажають використовувати комп'ютери, а також тоді, коли з'являються методисти, спроможні розробити методику їхнього застосування в навчальному процесі, тобто скласти досить значну кількість прикладів, на основі яких навіть так званий пересічний викладач зможе користуватися комп'ютером.

Ефективність навчання з комп'ютерною підтримкою значною мірою залежить від якості програм. Тому при застосуванні інформаційних техно-

логії першочерговим завданням є ідентифікація і відбір високоякісного програмного забезпечення, що може бути інтегроване в навчальні плани.

Дослідження С. Машбіца показали, що кожна програма, незалежно від її змістовної спрямованості і типології, повинна відповідати певним вимогам, а саме: оптимальному забезпеченню взаємодії студента з комп'ютером; продуктивному досягненню мети і функцій навчання; урахуванню індивідуальних особливостей суб'єктів навчання; проблемному поданню навчального матеріалу (завдань); спрямованості на інтенсивне управління процесом навчання.

Важливою умовою ефективності використання комп'ютерних музичних технологій є формування основ інформаційної культури, умінь і навичок самостійної роботи з використанням комп'ютерних програм та загальної музичної підготовки вчителя музики. Однією з найважливіших сучасних складових інформаційної культури є вільне володіння засобами новітніх інформаційних технологій. Відтак інформаційна підготовка стає важливим компонентом професійного становлення майбутнього фахівця [5, 10].

Разом із тим, постають і завдання формування інформаційних умінь, які полягають у здатності належно виконувати відповідні дії, засновані як на набутих знаннях і навичках із фахових дисциплін, так і ефективному застосуванні сучасних комп'ютерних технологій у практичній музично-творчій діяльності.

Застосування таких технологій підвищує якість засвоєння музичної інформації, яка досягається включенням зорових і слухових аналізаторів у процес сприймання музичного матеріалу. Водночас виконання будь-яких музично-творчих завдань (аранжування, запис партитур, цифрова обробка звукового матеріалу) стає достатньо наочним.

Отже, створення та удосконалення комп'ютерів зумовили створення нових комп'ютерних технологій у сфері вищої музично-педагогічної освіти. З їх появою виник новий напрям у мистецькій педагогіці – музичні комп'ютерні технології навчання, її розробка й активне упровадження у практику підготовки вчителя музики якісно змінює зміст, форми і методи навчання та відкриває нові шляхи до їх подальшого вдосконалення. Відтак актуальним сьогодні постає і питання наукової розробки концепції комплексного підходу до проектування, створення і використання у вищих мистецьких навчальних закладах цілісних комп'ютеризованих навчальних дисциплін з урахуванням як специфіки кожного фахового предмету, так і типу комп'ютерних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна програма «Інформаційні та комунікативні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки» // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 1. – С. 45–48.

2. Камінський В.Є. Електронна та комп'ютерна музика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів із спеціальності «Музичне мистецтво». – Львів: Сполом, 2001. – 212 с.
3. Марахівський Л.Ф. Інформаційні технології та парадигма сучасної освіти // Наука та наукознавство. – 2004. – № 1. – С. 110–113.
4. Сікорський П.І. Комп'ютерні технології навчання: сутність та особливості впровадження // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 4. – С. 29–35.
5. Яшанов С.М. Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / НПУ імені М.П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.